

MINISTRY
PUBLIC SERVICE AND ADMINISTRATION
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**Muṭangano wa Mufarisa Minisiṭa na Tshitshavha tshine tsha Kwamea
kha Masipala Wapo wa Emalahleni wa Tshiṭiriki tsha Nkangala,
Kha Vundu ḽa
Mpumalanga, 22 Lara
2023**

*Thero: U ṭuṭuwedza mihumbulo miswa ya Nḽisedzo ya Tshumelo – A
hu na Muthihi ane a ḽo Sala Murahū*

Pfareli ya wa Raḽorobo Muhulwane

Mulangavundu, Cllr. MB Hlumbane Mufareli wa

Tshiambi Pfareli: Cllr. SS Buthelezi

Tshimebi, Cllr. CP Maseko Cllr.

SS Buthelezi

Mudzulatshidulo MPAC, CL Maraba

Mulangi Muhulwane wa DPSA, Vho. E. Kgomo

Muimeleli wa zwa Akademi (Pfunzo) - Vho. A. Usinga

**Muimeleli wa zwa Mabindu (Dzangano ḽa Vhoramabindu) Vho. A.
Mgudlwa**

Muimeleli wa Dziphurofeshinaḽa (Dokotela wa zwa Dzilafho) Dr. N.S

**Mtembu Vhakhantseḽara VHOṬHE vhane vha vha hone afha
ṇamusi.**

Vhanna na vhafumakadzi

Namusi ro kuvhangana afha malugana na mutangano wa ndeme wa u haseledza nga ha maitela a Nzudzanyo ya Mveledziso yo Tanganelanwaho (Integrated Development Plan (IDP) na vhumatshelo ha ndisedzo ya tshumelo kha Masipala Wapo wa Emalahleni. Ndo kona u vha na tshifhinga tsha u sedzulusa ili linwalo la IDP la 2023/24, line la talutshedza nzudzanyo dza masipala dza minwaha i daho.

Ndi khou lavhelela uri ho vha na nyambedzano nga u tandavhudza ya u bveledza iyi nzudzanyo, sa zwine zwa todiwa nga Ndayotewa na Milayo na uri bono na ndivho dza IDP dzo dzhielwa ntha.

Ndivho yashu namusi a si u swikelela vhudifhinduleli ha mulayo hu dovha hafhu ha vha u thetshelesa phindulo yavho nga ha mvelaphanda na khaedu dza masipala. Ndivho yashu rothe ndi u kunda zwikhukhulisi na u shuma uri ri kone u swikelela bono lo tiwaho nga Nzudzanyo ya Mveledziso ya Lushaka na u shandukiselwa kha IDP hu tshi itelwa ELM.

Naho ho vha na tswikelelo dz isa timatimisi u bva tshe ha thoma u shumiswa ha IDP nga 2022, nyombedzelo yavhu l kha masia ane a toda u khwiniswa. Ri tea u shumisa ndila ya ndisedzo ya tshumelo yo tanganelanwaho, ine ya tshimbilelana na Modele wa Mveledziso ya Tshitiriki (District Development Model (DDM)).

Zwithu zwivhili zwe zwa tahiswa nga Muhulisei Vho Nkalitshana kha marangaphanda a IDP a 2023/24 zwo nkwamesa nga maanda. Tsha u thoma ndi phimo ya fhasi ya u badela tshumelo dza masipala, ine zwa zwino ya vha kha 60%. Iyi phimo ya fhasi i kwama thwii ndisedzo kana netshedzo ya tshumelo dza ndeme, sa izwi hu si na tshomedzo dza masheleni.

Tsha vhuvhili ndi u dinyelisa kana u dikonyolola na nyito dza u dzhiela mishumo ya muvhuso fhasi ya ndisedzo ya tshumelo na themamveledziso. Idzi nyito dzi katela u tswiwa ha dzikhebulu, u tumiwa hu si ho mulayoni ha mudagasi kana madi, na u fhiswa ha tshomedzo dza muvhuso dzi no nga sa zwikolo na dzi laiburari. Ri tea u shumana na iyi mikhwa i si yavhudi nga u tavhanya.

Naho ri tshi divha khaedu dze ra livhana nadzo kha zwitshavha zwashu, dzi no nga sa phimo dzi re ntha dza vhushayamushumo, ndi zwa ndeme uri rothe ri shumane na idzi nyito dza u divhaisa. Ri tea u tsireledza ndaka dzashu na vhumatshelo ha vhana vhashu nga u vhiga vhane vha ita nyito dzi no nga dzenedzo na u shumisana sa zwitshavha.

Mutangano wa namusi a u nga ha u rabela fhedzi u nga ha u thetshelesa na u haseledza uri ri nga swikelela hani bono lashu lo talutshedzwaho kha IDP, u khwathisedza vhutshilo ha khwine ha vhothe na vhumatshelo havhudi ha vhana vhashu.

Ndi livhuwa vhafaramikovhe vhothe vhane vha vha hone, hu tshi katelwa na mahosi, vathogomeli vha mutakalo, vhaofisiri vha muvhuso na mirado ya tshitshavha. U dzhenela havho na vhudinekedzeli kana vhudikumedzeli havho malugana na u khwinisa ndisedzo ya tshumelo ndi zwa ndeme u itela u khwinisa tshitshavha tshashu.

Mutshimbidza Mushumo, kha ri ambe nga ha mawanwa a zwino a "Tsedzuluso ya Fhethu ha Ndisedzo ya Tshumelo ngei Sibadela tsha eMalahleni."

Ndivho ya iyi tsedzuluso ho vha hu u tola ndisedzo ya tshumelo dza muvhuso na u wana masia ane a toda khwiniso.

Nga tshifhinga tsha tsedzuluso, ro tola zwithu zwo fhambanaho zwa mishumo ya sibadela, hu tshi katelwa tshumelo dzo netshedzwaho, khaedu dze vha tangana nadzo, na u kona u shuma ha sisiteme ya ndangulo ya mbilaelo. Mawanwa a sumbedza zwithu zwine zwa khodisea na masia ane a toda u dzhielwa ntha nga u tsvhanya.

Tsha u thoma, tshumelo dzo netshedzwaho nga sibadela dzo tandavhuwa nahone dzi angaredza thodea dza thogomelo ya mutakalo dzo fhambanaho dzine dza angaredza zwothe. Idzi tshumelo dzi katela tshumelo dza mutakalo dzine dza tshimbilelana, tshumelo dza thogomelo ya mutakalo, tshumelo dza dzilafho, radiogirafi, tshumelo dza vhalwadze vha nda, na dziwe nnzhi. Vhudikumedzeli ha vhashumi malugana na u netshedza idzi tshumelo zwi a khodisea, nahone ri livhuwa nga maanda u vha havho na dzangalelo la u toda u thusa tshifhinga tshothe.

Naho zwo ralo, ro dovha hafhu ra wana khaedu dzo vhalaho dzine dza thithisa vhukoni ha u netshedza thogomelo nga vhukoni. Tshiwe tsha zwithu zwa ndeme tshe ra tshi wana ndi tshivhalo tshihulwane tsha vhalwadze vhane vha dzhena. Naho sibadela tsho itelwa u shuma nga vho tou rumelwaho, vhunzhi ha vhalwadze vhane vha da zwi thithisa tshumelo yo khetheaho. Ngauralo, hu na thodea khulwane ya tshumelo, zwine zwa livhisa kha thahalelo ya mimbete na u ditika nga maanda nga vhashumi vha zhendedzi. Iyi nyimele i thithisa ndeme ya thogomelo ine ya netshedzwa na u vhea mutsiko kha dziphurofeshinala dza thogomelo ya mutakalo.

Tshiwe hafhu, ro wana uri zwitshavha zwapo zwi kha di vha na khaedu malugana na u swikelela tshumelo dza thogomelo ya mutakalo, sa izwi vha tshi tea u tshimbila zwikhala zwilapfu. Naho zwibadela zwi tshi nga swikelelea nga kha zwiendedzi zwa nnyi na nnyi, ri tea u vhona uri mirado yothe ya tshitshavha vha kone u swikelela nga ndila yo leluwaho thogomelo ya mutakalo ine vha i toda.

U ya nga ndila kana sisiteme ya ndangulo ya mbilaelo, ro wana uri hu na mbekanyamaitele na maitele a u tandulula mbilaelo. Naho zwo ralo, vhadzulapo a vho ngo vhiga mbilaelo nanzhi, dzine dza sumbedza thodea ya ndivho khulwane na thuthuwedzo kha vhatanganedzi vha tshumelo u itela u netshedza phindulo. Ri tea u sika mvelele ya vhudavhidzani vhu re khagala na vhudifhinduleli, hune vhadzulapo vha pfa vha na maanda u tahisa mbilaelo dzavho na tshenzhemo.

Tshinwe hafhu, tsezuluso yo ombedzela ndeme ya muvhuso kana kuvhusele, na tshomedzo kha u khwathisedza uri hu vha na ndisedzo ya tshumelo yavhudi. U vha hone ha mulangi wa mbilaelo na tshigwada tsho dinedzedzela tsha khwiniso ya ndeme zwi sumbedza vhudinedzedzeli malugana na u tandulula thaidzo na u khwinisa sisiteme. Naho zwo ralo, ri tea u khwathisedza uri tshomedzo dzo teaho dzi hone u itela u thoma u shumisa mbekanyamaitele ya ndangulo ya mbilaelo na maitele nga ndila ya vhukoni.

Nga tshifhinga tsha musu ndi henengei, ndo dovha hafhu nda vha na tshikhala tsha u davhidzana na vhashumi na u vho vhudinedzedzeli havho nga tsha vhukoma. Ndi khoda u dnetisa havho malugana na u netshedza thogomelo nga fhasi ha nyimele dzi kondaho vhukuma. Naho zwo ralo, aya ndi masia ane ha todea inwe thikhedzo kana thuso, u fana na u shumana na thahalelo ya vhashumi na u khwinisa maitele a u galatsha vhashumi.

U ya nga mawanwa a iyi tsezuluso, hu na khonadzeo ya khwiniso ya ndisedzo ya tshumelo ya muvhuso kha Witbank Tertiary Hospital. Vhudinedzedzeli hashu kha mutakalo wa tshitshavha zwi toda uri hu vhe na u dzhenelela nga u tsvhanya na u ita tshandukiso dzo teaho. Izwi zwi katela u tandulula khaedu dze dza wanala, u khwinisa tswikelelo kha tshumelo dza thogomelo ya mutakalo na u khwinisa sisiteme ya ndangulo ya mbilaelo.

Ndi tutuwedza vhafaramikove vhothe vhane vha vha hone afha namusi u dzhenelela kha nyambedzano na u netshedza ndivho ya ndeme na themendelo. Ri rothe ri nga shumisana malugana na u bvedza sisiteme ya thogomelo ya mutakalo ine ya swikelelela na u fhindula nga u tsvhanya thodea dza tshitshavha tshashu.

Ndi do fhedzisela nga u livhuha vathogomeli vha mutakalo, vhalangi na vhashumi vhe vha shuma nga maanda malugana na u netshedza thogomelo na thikhedzo kha tshitshavha tshashu, Vhudikumedzeli havho kha ndisedzo ya tshumelo zwi a khodisea. Kha ri shumisane u fatha sisiteme ya thogomelo ya mutakalo ine ya fusha thodea dza muthu muwe na muwe kha Masipala Wapo wa eMalahleni.

Ri a livhuwa.